

5. Пасічник В.М., Пітин М.П., Пасічник В.Р. Характеристика емоційного розвитку дітей дошкільного віку. *Український журнал медицини, біології та спорту*. Київ, 2018. Том 3 (№ 7). С.297–301.

6. Усик Д. Б. Психологічні особливості саморегуляції поведінки в старшому дошкільному віці (результати експериментального дослідження). *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2016. Вип.6 (2). С.87–92.

УДК 688.7

Ярмоленко А.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Науковий керівник – д.п.н, проф. Гнізділова О.А.

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ІГРАШОК

Анотація. У статті розглянуто найбільш поширені класифікації іграшок для дітей дошкільного віку за низкою критеріїв. Визначено, що іграшка – це спеціально виготовлений предмет, який призначено для ігор та забезпечення ігрової діяльності дітей. Обґрунтовано необхідність сучасної класифікації іграшок, схарактеризовано різновиди іграшок з урахуванням різних ознак. До класифікації іграшок Євгенії Фльоріної, яка побудована на їх використанні у різних видах ігор, пропонуємо додати сучасні види іграшок.

Ключові слова: іграшка, дитина дошкільного віку, класифікація.

Іграшка – це супутник дитинства, створений дорослими для розвитку дітей предмет культури, який служить для розваги і забави, але одночасно є засобом усебічного розвитку дитини. Іграшка – це спеціально виготовлений предмет, який призначено для ігор та забезпечення ігрової діяльності дітей. Вона сприяє фізичному, психічному, соціальному і емоційному розвитку, допомагає пізнавати дитині навколишній світ, привчає до праці, формує характер. Використовуються з метою всебічного, гармонійного розвитку особистості дітей, залучення їх до праці й відпочинку. Діючи з іграшками, діти відображають свої уявлення про навколишній світ і завдяки цьому уточнюють, поглиблюють, розширюють знання, розвивають мову. Іграшка допомагає формувати моральні почуття й досвід моральної поведінки, розвивати естетичні смаки й відчуття прекрасного [1, С.139].

Нині в нашій країні панує величезне іграшкове різноманіття. Великий вибір іграшок створює труднощі для батьків та вихователів, педагогів у плані вибору якісних іграшок. Різноманітність іграшок за змістом та оформленням, призначенням та матеріалами, з яких вони виготовлені, є основою різноманітних класифікацій. Тому постає

питання перегляду наукових підходів до дитячої іграшки та її класифікації.

Мета статті – дослідити різновиди сучасних іграшок та їх класифікувати.

Питанню класифікації іграшок приділяли багато уваги педагогів, психологів: Т. Лубенець (1909 р.), Н. Бартрам (1919 р.), М. Бернштейн (1929 р.), Є. Фльоріна (1935 р.), А. Макаренко (1972 р.), С. Новосьолова (1987 р.), Т. Поніманська (2006 р.) тощо.

В основу класифікації іграшок можуть бути покладені різні критерії, як от: сировина чи матеріал, з якого іграшки виготовлені; їх розмір; стан готовності; функціональні властивості; художньо-образне вирішення [5, С.172].

Провідний психолог В. Мухіна, розглядаючи іграшку як засіб психічного розвитку дитини, виділяє дві великі групи: іграшки, спрямовані на пізнавальний розвиток дитини (брязкальця, мотрійки, пірамідки, іграшки-замінники реальних предметів людської культури, знаряддя праці); іграшки, що впливають на моральну сферу дитини (ляльки, м'які іграшки – зайчик, мавпа, собака та інших.).

Детальну педагогічну класифікацію іграшок, яка ґрунтується на їх використанні у різних видах ігор, запропонувала педагог Є. Фльоріна [5, С.171]. Ця класифікація охоплює:

- моторно-спортивні й тренувальні іграшки (м'яч, обруч, кеглі тощо);
- сюжетні, іграшки-образи (ляльки, тварини, транспорт, меблі тощо);
- творчо-трудова іграшки (різноманітні будівельні матеріали, конструктори, розбірні моделі тощо);
- технічні іграшки (фотоапарати, калейдоскопи, різновиди техніки, конструктори тощо);
- настільні ігри (дидактичні ігри);
- веселі іграшки;
- музичні іграшки (барабанчик, брязкальця, ксилофон тощо);
- театральні іграшки (персонажі лялькового театру).

Моторно-спортивні та тренувальні іграшки зазнали змін, що пов'язані з часом. Традиційні для цієї групи – м'ячі, скакалки, обручі, велосипеди, самокати, скейтборди, педальні машини, більбоке, кільцекиди, серсо, кеглі, спортивно-моторні ігри «Хокей», «Футбол» – доповнилися м'якими книжками для розвитку моторики у дітей, толокарами, ходунками, батутами, масажними м'ячами (су-джок-тренажерами), фітболами, ортопедичними пазлами, біговелами, шнурівками, качалкою-балансиром, білібо, флетболами тощо.

Поряд з цим, найдавніша і найпопулярніша серед сюжетних іграшок лялька зазнала значного різноманіття. Якщо наші бабусі

гралися ляльками-мотанками, ляльками, які виготовлялися з природних матеріалів, то матусі використовували для гри ляльку з пластика. Сучасні діти можуть обрати Barbie, Monster High, Lol, Baby Born тощо. Старші покоління могли лише мріяти про меблі для ляльок, а вже зараз є цілі набори меблів в одному стилі з відповідною лялькою. До такого виду іграшок відносяться також залізна дорога, паркінги (гаражі), готові столові набори (посуд, каструля, столові інструменти), дитяча побутова техніка (пральні машини, пилососи, праски), салони краси для ляльки (фени, набори косметики, манекен для зачісок), набір лікаря, поліцейського та шпигунський набір, набір інструментів (молоток, викрутка, пила тощо) тощо. Як бачимо, сьогодні ця група іграшок містить ляльки, предмети лялькового вжитку, побутову техніку, засоби зв'язку, фігурки тварин, транспорт, техніку, інструменти, ігрові споруди. Іграшки-образи сприяють розвитку сюжетно-рольових ігор, закріпленню та поглибленню соціального досвіду дитини.

Творчо-трудова іграшка – це різноманітні будівельні матеріали, конструктори, розбірні моделі. Особливість їх використання полягає у необхідності дитини перед початком гри звести споруду. Це розвиває конструкторські здібності, сприяє трудовому вихованню. Конструктор змінився від дерев'яного чи металевого до пластикового, магнітного. До цього типу іграшок сміливо можна віднести різноманітні конструктори LEGO, «реп'яхове» конструювання, різноманітні конструктори: блокові, пазові, магнітні, кільчасті, дерев'яні моделі будинків, замків, споруд тощо.

Технічні іграшки ознайомлюють дитину з технікою, формують уявлення про неї, розвивають творчість, винахідливість. Їм властиві умовність, відтворення загальних функцій машин і механізмів, здатність імітувати у грі основні функції предмета. Технічні іграшки розвивають конструктивні здібності, розширюють технічний кругозір, формують інтерес до будівництва та техніки (різні види машин, іграшкові фотоапарати, калейдоскопи, підзорні труби тощо). Із сучасних іграшок до цього типу відносяться роботи, окремі види будівельної та сільськогосподарської техніки (підйомний кран, екскаватор, трактор тощо), пневматичні й електронні із запрограмованими діями іграшки, «Автоперегони», «Велотрек», електрифікована залізниця. Технічні іграшки можуть бути обладнані заводним або інерційним механізмом. Також, діти охоче граються технікою великого розміру: квадроцикли, машинки на пульті. Інтерактивні, звукові іграшки, 3D світлові дошки, ігрові планшети, набори для дослідів, радіокеровані іграшки, індукційні іграшки з вбудованим акумулятором впевнено поповнили цю групу на сучасному етапі розвитку іграшкової промисловості. Нова категорія

інтерактивних іграшок, до яких віднесено забавки у вигляді рухомих, звукових тваринок, USB-іграшок, ігровий матеріал, що містить QR-код, захоплює сучасних дітей.

Варто звернути увагу також на веселі іграшки (кури, що клюють; бичок, що гойдається; сонечко-жучок, що біжить; заєць-барабанщик). Їх основний принцип – несподіваність. Вони призначені для забави, розваги, веселощів. Ці іграшки вносять момент дивування і несподіванки, захвату. Традиційними іграшками цього типу є – дзига, брязкальця, мильні бульбашки, повітряні кульки або змії. Сучасні іграшки – весела пружинка, тваринки та букети з повітряних кульок, генератор мильних бульбашок або піни, світлодіодні шари, феєрверки.

Варто згадати також і настільні ігри, що спрямовані на вирішення різноманітних дидактичних завдань: розвиток кмітливості, винахідливості, уваги, мислення, швидкого орієнтування у формі, кольорі, розмірі. Настільні іграшки минулого – лото, доміно, мотрійки, пірамідки, шахи, парні картинки, шашки, мозаїки, ігри-подорожі. Сучасні настільні ігри – пазли, рамки-вкладинки, сортери, тактильні мішечки, сенсорні м'ячики, шнурівки, бізіборди, бізікуби, ігри з прищипками.

Музичні іграшки розважають дітей і одночасно розвивають музичний слух. Традиційні іграшки – брязкальця та музичні інструменти: гітара, барабан, міні піаніно. Сучасні музичні іграшки – дитячі мобільні телефони, мікрофони, пульти, інтерактивні іграшки (іграшки, що розмовляють: хом'ячки, ведмедики, котики, квіти (кактуси), інтерактивні плакати, музичні килимки, барабанні установки, електронні гітари та інші інструменти).

Театральні іграшки призначені здебільшого для дітей старшого дошкільного віку, збагачують художнє сприймання, підводять дітей до театральної гри. Традиційними театральними іграшками є персонажі лялькового театру (ляльки бі-ба-бо), пальчикового, настільного театрів.

Сьогодні класифікація дитячих іграшок зазнає змін. Ринок іграшкової продукції сьогодення привносить у класифікацію, запропоновану всесвітнім енциклопедичним інтернет-ресурсом Wikipedia нові категорії, доповнює, розширює їх такими видами як: «динамічні іграшки» (Spiner, Pin art, чарівна куля, мобіль тощо), «наукові іграшки» (набори для хімічних, магнітних та фізичних дослідів тощо), «звукові іграшки» (мобілі, генератори шуму). Категорія іграшок за образами сучасних героїв дитячої літератури, мультфільмів, кіно має назву «фігуративна іграшка», а саме авторські (запатентовані) іграшкові образи – Смурфіки, Черепашки-ніндзя, Людина-павук та інші супер-герої. Їх зовнішні ознаки формують у дітей готовність до прийняття та занурення у незвичайні образи-характери, які ефективно

стимулюють до імпровізації, перевтілення та пошуку нових сюжетних ліній дитиною [2, С.9].

Як бачимо, сучасний світ іграшок великий і багатогранний. Розмаїття іграшок вимагає від дорослих, педагогів та батьків, виваженого підходу до їх підбору та класифікації. Іграшки у всій багатоманітності варто використовувати відповідно до віку дитини, до завдань виховної роботи, до індивідуальних особливостей дитини.

Список використаної літератури

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ.: Либідь, 1997. 376с.
2. Зімакова Л. В., Крамаренко В. О. Класифікація сучасного мистецько-ігрового матеріалу у контексті формування креативності дитини дошкільного віку. *Modern Technology and Innovative Technologies*(Німеччина). 2021. Is. 17. Part 4. С. 6 – 14.
3. Поліщук К. М. До питання класифікації сучасної іграшки. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: Збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2011 рік, 9-10 лютого 2012 року. Частина 2.* К.: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 96-97.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закл. / Т.І. Поніманська. К.: «Академія», 2013. С.317-329.
5. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. навч. посібн. для студ. вищих навч. закл. / Т.І. Поніманська, І.М. Дичківська. К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. С.171-172.

УДК 373.2.018.1.015.311:159.923]:316.362.31

Яцук В. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к. псих. н., доц. **Пасічніченко А.В.**

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню розвитку особистісної сфери дітей дошкільного віку, які виховуються у неповних сім'ях. Дослідження охоплює аналіз емоційного розвитку, соціальної адаптації, відносин дітей з неповних сімей. У статті розглядаються важливі аспекти впливу неповної сім'ї на особистісний розвиток та виявляються можливості реалізації підтримки дітей.

Ключові слова: дитина, неповна сім'я, особистісна сфера, психічний розвиток..

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві розлучення батьків та формування неповних сімей з різних причин стає загальним явищем, що викликає складнощі для всіх членів, а особливо для дітей,